

Љиљана Милетић-Абрамовић

АЛЕКСЕЈ БРКИЋ (1922–1999)

Годину дана је прошло од како нема Алексеја Бркића. Фебруара месеца 1999, изненада (као да може другачије), после краће и тешке болести, престало је да куца његово срце.

Наша архитектура и култура остале су без истинског великана. Алексеј Бркић био је јединствена фигура српске новије архитектуре. Особеност и сложеност његовог опуса проистичу из вансеријских квалитета његове личности у којој препознајемо модел ренесансног архитекте – филозофа, писца, математичара, уметника, свестрано образованог интелектуалца чији целокупни рад обједињује теорију и праксу. Био је човек велике имагинације и изразити индивидуалист, неисцрпне радне енергије, стаменог карактера, прек али етичан, захтеван и строг према другима али још више према себи. Читава његова личност и дело зрачили су великим ауторитетом, по природи и снази своје надарености био је прави академик, иако није био члан САНУ. Он је једна од ретких личности наше културне историје која квалитетом и снагом свога дела нашу средину уздиже на светски културни ниво. Живот и дело Алексеја Бркића у пуној мери су потврда његових речи давно исказаних: *Архитекти то није професија то је судбина једног човека.*

После детињства и ране младости проведене у родној Кикинди у Београд се доселио са породицом 1939. у тиху дорћолску улицу, под липама. Није ни слутио да ће на тој адреси провести пуних шездесет година.

Уписује се на факултет, вишеструко талентован могао се са подједнаким успехом посветити математици, сликарству или писању, али одлучио се за архитектуру, можда као синтезу свих ових делатности. Дипломира крајем 1948, по завршетку Другог светског рата, међу првима у својој преполовљеној генерацији.

Архитектонску каријеру започиње у соцреалистичком миљеу обнове и изградње. То је доба скромних финансијских и техничких могућности али доба велике борбе старе и нове концепције у архитектури и уметности. Већину својих објеката пројектује и гради у Београду од 1953. до 1967. Као образовани познавалац историје и теорије архитектуре, у свом приступу архитектури, негује рационални артизам прочишћен логиком геометрије и уноси авангардне и интелектуалне тонове у српску архитектонску средину. Његова архитектонска дела одликује кристални ред који увек крије загонетку у неком елементу. Осим тога у строги и апстрактни концепт Бркић уводи боју и орнамент што доноси живост и појачава уметнички израз. Најзначајнија Бркићева дела: зграда Хемпра на Теразијама, Гимназија на Вождовцу, зграда Општине Врачар и зграда Социјалног осигурања у Немањиној улици у Београду, у потпуности одражавају ову градитељску методологију.

Алексеј Бркић је радио сам, није припадао ниједној моћној групацији, неспреман на компромисе, рано напушта праксу и посвећује се теоријском раду из области архитектуре. Његово теоријско дело је обимно и тематски разноврсно. Своје занимање за проблем синтезе ликовних уметности и архитектуре претвара у »Симпозијум о синтези« организован током седамдесетих година у Врњачкој бањи. Такође сарађује запаженим прилозима, у којима износи своје теоријске ставове, у стручним часописима »Архитектура-Урбанизам«, »Изградња«, »Градина«, »Наслеђе«. Деведесетих година објављује антологијско дело, књигу »Знакови у камену«. Појава ове Бркићеве књиге

представља изузетан kulturni doгађај и незаобилазно штиво у изучавању историје српске модерне архитектуре. Књига је заснована на теоријском и филозофском промишљању феномена српске модерне архитектуре у периоду 1930–1980, са основном идејом да се афирмише теза о београдској школи архитектуре која је како Бркић каже, »прва заузела отворени антифункционалистички став уводећи у доктринарно упрошћени модернизам знакове сликовности и семиотичку хипотезу, и прва већ током педесетих антиципирала суштину онога што ће се касније назвати постмодернизмом«. Ово сложено дело писано је у архаичној форми разговора са пријатељима, као надахнута расправа о теоријским основама архитектуре. Последњих година Бркић је завршио још два обимна рукописа, први под називом »Разговор са пријатељем загонетке« и други »Дивота нереди«.

Важан сегмент у Бркићевој активности представља педагошки рад на Архитектонском факултету где је последипломцима држао предавања из теорије архитектуре. Признат и поштован од колега и студената, у надахнутим казивањима преносио је своје знање и љубав за архитектуру.

Алексеј Бркић је много путовао. Као путник и путописац један је од ретких наших архитеката, савременика, који је предузимао путовања следећи траг настајања архитектуре. Обишао је и снимео, нацртао, све важније грађевине светске архитектонске баштине. Касније је те прве скице разрађивао и доцртавао, остваривши знатан сликарски опус изванредних цртежа. Посебно се то од-

носи на серију цртежа са Блиског истока и из САД-а. По утисцима, опажањима и илустрацијама, импресиван је његов дневник са путовања по Америци. За време својих путовања добијао је повољне понуде да остане, међутим, он се увек враћао кући. Волео је Србију, Београд, а изнад свега свој Дорћол по коме је свакодневно шетао и са жаљењем запажао, нарочито последњих година, да то више није онај хумани простор, задржан само у његовом сећању.

У складу са својим високоетичним ставом био је и друштвено ангажован. Као вишегодишњи председник Савеза архитеката Србије установљује признање овог удружења »Велику награду архитектуре«. Иницијатор је идеје о оснивању и први председник Српске академије архитектуре, почасни је члан сродних организација, а 1998. добија Награду за животно дело од Удружења ликовних уметника примењене уметности и дизајна Србије.

Не стигавши да потпуно заокружи опус, Алексеј Бркић је отишао међу своје пријатеље загонетке, Брашована, Злоковића, Борисављевића, да настави давно започете разговоре, о архитектури и животу, у касним сатима спуштајући се низ ветровити Дорћол, Доситејевом и Француском улицом.

Време као бескомпромисни судија одређује тачно свакоме место. Код најбољих стваралаца са протицањем времена вредност њиховог дела постаје све јаснија. Бркићево дело, већ високо оцењено од савременика, теоретичара и критичара архитектуре, са временом ће као дијамант увећавати квалитет и сјај.